

Opfølgning på Højregistreringsprojekt

Det i Guldgubben nr. 55 nævnte projekt omkring registrering af de bornholmske høje, er nu afsluttet – i denne omgang i hvert fald, for højene er bestemt ikke et uddebatteret emne.

Jeg vil gerne starte med at takke for den hjælp, jeg har modtaget! Dels mundtlig omkring de observationer I har gjort jer derude i landskabet, og dels til de af jer, som har stillet op og hjulpet på markerne – endog med ganske kort varsel. Tak.

De udførte rekognosceringer på højtomber rundt om på øen bar ikke alle frugt. Der har været eksempler på helt fundtomme lokaliteter, og på at høje har været udsat for en så grundig sløjfning, at de ikke længere kan lokaliseres. Flere steder fandtes stenalder i form af øksefragmenter, flækkesegl, fladehuggede afslag, skrabere m.m., og det blev også til en del af en stridsøkse i bjergart. Denne blev fundet af Jeppe Juul, som var med på de fleste rekognosceringer, da han var tilknyttet museet i projektperioden. På nordsiden af Muleby Å ligger flere overpløjede høje; ved disse har Mogens Jensen tidligere fundet stenalderboplads med forarbejdet kvarts - også i forbindelse med forårets rekognosceringer blev her fundet kvarts, som synes at have været i menneskehænder. Kvarts er normalt ikke noget, der samles op, men det findes stadig oftere rundt om på øen – det er uden tvivl en materialegruppe, vi kommer til at høre mere til fremover.



Den generelle opfattelse af, at højene fortrinsvis kan dateres til ældre bronzealder, gav forhåbninger om nogle fine gravfund. Disse forhåbninger var dog meget små, for hvor meget kan overleve et århundrede eller mere under plov? Svaret kom faktisk på den allerførste rekognoscering – på en af de utallige overpløjede høje omkring

Kåsby i Rutsker. Som billedet viser, fremkom fire brudstykker af en bronzeklinge (formodentlig en stor dolk) samt en rammegrebskniv, hvilket samlet giver en datering til bronzealderens periode III (1.300-1.100 f.Kr.). Kniven og klinge-stykkerne blev dog fundet på, hvad der synes at være hver deres side af højtomben, så om de stammer fra samme gravlæggelse, kan der sættes spørgsmålstegn ved. De fire stykker lå strakt ud over cirka 15 meter i pløjeretningen, hvilket kunne tyde på, at graven først er ramt for nylig. Det er med andre ord fuldt muligt at gøre gode og datérbare fund selv på for længst sløjfede høje.

Herfra skal igen lyde en opfordring til at gå nogle flere højtomber over, faktisk er *under* 1/5 af de bornholmske høje daterede.

En højtomt ved Slusegård gav et lidt specielt fund: en klump af jord og småsten sammenkittet med metal. Finderen Kim Lund-Hansens detektor gav udslag for jern, men også stumper af irret bronze samt små nister af tin eller sølv kunne ses med det blotte øje.



Fundet kom i kanten af højen. Kan det være en sønderbrændt grav eller en støberest? Det er håbet, at klumpen vil blive røntgenfotograferet, måske vil det kunne afsløre flere detaljer. Ikke så langt fra samme høj fandt Peter Pedersen foden af en fibel – ikke meget at datere ud fra, men heldigvis var Birgit Rasmussen fra Moesgård på øen i de samme dage og efter at have konsulteret sin kollega Karen Højlund faldt dateringen på overgangen yngre romersk–ældre germansk jernalder. Fundet hverken kan eller skal

knyttes til højen, hvad der har været kendetegnende for rekognosceringerne.

Ses der bort fra skrotmetal og nyere mønter, kan det være svært at afklare om et givent fund stammer fra den højtomt, som rekognosceres (med eksemplet fra Kåsby som undtagelse). Fra yngre stenalder til vikingetid opførtes stort set hele tiden nye høje, og tager man Bornholms rigdom på fund med ind i billedet, bliver det uhyggeligt svært at knytte en fibel eller et flintredskab til en given høj – endsige give en sikker datering for anlæggelsen af den pågældende høj. Lige netop i dette tilfælde bliver det et ”problem”, at øen er så rig.

Det var håbet med projektet, at højene kunne opdeles efter alder ud fra deres placering i landskabet, men på grund af det beskedne antal daterede høje kombineret med usikkerheden omkring anlæggelsestidspunkt gav dette aspekt af projektet desværre ikke umiddelbart noget resultat. En lidt pudsigt ting, som – lidt tilfældigt – kom ud af landskabsanalyserne, var, at udnyttelsen af jordene i bronzealder med samt ekspansionen i yngre bronzealder ud mod marginaljordene muligvis kan aflæses i placeringen af højene og røserne i forhold til åbne vandresurser i form af de større åer (og kysten).

Det er velkendt, at højene ligger på den frugtbare agerjord, mens røserne ligger på kanten til udmarken, omsat i afstande betyder det, at langt den største del af højene ligger mindre end 600 meter fra vand, mens røsernes antal toppe ved 600 meter og igen ved 1400 meter. Det kan tolkes som en udnyttelse af jorden på de første 600 meter fra vand i ældre bronzealder med en placering af røserne på kanten til udmarken. Ekspansionen i yngre bronzealder skubbede så denne grænse ud til 1400 meter fra vand. Dette er blot en hypotese, som dog har den fordel, at man ved et nærmere studie af røsernes datering og bopladersnes placering kan afgøre, om den har noget på sig.

Overordnet set har det været et meget stort projekt med mange aspekter, som slet ikke alle kan berøres her, og der er bestemt heller ikke sat noget endegyldigt punktum. Det er håbet, at især de overpløjede høje i fremtiden ofte vil høre lyden af langsomme, søgende fodtrin. Tak for hjælpen.

Anders Pihl